

בחברה לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה

מאת

יוסף אבירם

מאז נכתבה הסקירה האחרונה (ראה ידיעות, כז, ד) ביצעה החברה פעולות רבות, שפירוטן מובא להלן.

א. יובל החמישים של החברה

בסוכות תשכ"ה נסתיימה שנת-היובל של החברה עם הכינוס הכ"א לידיעת הארץ — מסע ליוון ולאיייה באנייה "תיאודור הרצל". דין-וחשבון מפורט, ובו סיכומי ההוצאות ותכנית הסיוורים, יובא באחת החוברות הבאות. כמעט כל המפעלים האחרים שתוכננו לשנת-היובל הוצאו אל הפועל; רק חלק מהם עדיין נמצא בשלב של ביצוע.

ב. חפירות ארכיאולוגיות

מצדה. — בחורף תשכ"ה נתקיימה במצדה עונת-חפירות של כחצי שנה, בהנהלתו של פרופ' י. ידין. סקירה מוקדמת על עונה ראשונה זו תתפרסם בחוברת הבאה של ידיעות (כט, א—ב). בינתיים התחילה עונת-החפירות השנייה, שתסתיים בערב פסח תשכ"ה (אפריל 1965). בד-בבד עם החפירות נעשות פעולות-השחזור, שתסתיימנה אל-נכון כחצי שנה לאחר גמר החפירות. ניתן לקוות, שבחנוכה תשכ"ו תיפתח מצדה לקהל. גם עונת-החפירות השנייה מבוססת על עבודת מתנדבים מן הארץ ומחוץ-לארץ, חיילים, גדנ"עים ותלמידי בתי-הספר של המשקים. היענות הקהל היתה למעלה מן המשוער, ואף-על-פי שנעשו סידורים לקלוט מספר רב יותר של משתתפים, כבר נתמלאו המקומות בכל המחזורים, ונאלצנו להשיב ריקם את פניהם של מתנדבים רבים.

ערד. — בקיץ תשכ"ד נתקיימה בערד עונת-החפירות השלישית, בהנהלתם של ד"ר י. אהרוני וגב' רות עמירן (סקירה ראשונה על העונה השנייה מתפרסמת בחוברת זו). חפירות העונה הזאת נערכו בשיתוף עם מוזיאון ישראל (מוזיאון ברונפמן לעתיקות) ומוזיאון "הארץ" בתל-אביב. גם הפעם נטלה הנהלת החבל את חלק-הארי של ההוצאות שהיו כרוכות בהעסקת הפועלים ובאכסון המשלחת, ואילו המוסדות האחרים נשאו בעול ההוצאות האחרות. במיוחד ראויות לציון תרומותיהם של קרן ונר-גרין לחפירות ושל תורמים שונים בארץ. תוצאות החפירות בעונה זו היו מפתיעות. הממצא עשיר ביותר, במיוחד החומר הכתוב. כרגיל במקרים אלה לא נסתיימה המלאכה, ומאחר שיש צורך חיוני לערוך חפירות נוספות, אנו מתכננים עונה רביעית לקיץ תשכ"ה.

עין-גד י. — במרץ 1964 נתקיימה בעין-גדי עונת-החפירות השלישית, בהנהלתם של פרופ' ב. מזר ואדריכל ע. דונאייבסקי (סקירה ראשונה על עונה זו מתפרסמת

בחברה לחקירת ארץ־ישראל ועתיקותיה

בחוברת זו). עונת־חפירות רביעית נתקיימה באוקטובר 1964, באותו הרכב. במרץ 1965 יחודשו החפירות. העבודה התרכזה בעיקר בתל גורן ובאתר בית־המרחץ. כן הושלמה חשיפתו של המתחם הכאלקוליתי ונסתיים ניקויו. גם בחפירות אלו נעשתה העבודה בידי מתנדבים, חיילי נח"ל, גדנ"עים וחברי בית־ספר השדה בעין־גדי. את המפעל מימנו החברה לחקירת ארץ־ישראל ועתיקותיה והאוניברסיטה העברית, שמטעמן נערכות החפירות.

תל חמדיה. — ד"ר י. קפלן ערך במקום חפירות־נסיון מטעם החברה, בסיוע המועצה האזורית בקעת בית־שאן ותורמים פרטיים. סקירה על תוצאות החפירות תתפרסם באחת החוברות הבאות.

ג. הכינוס הכ' לידיעת הארץ

הכינוס הכ', שנערך בימים ט'–י' בניסן (22–23 במרץ 1964), עמד בסימן המפעלים הארכיאולוגיים באיזור ים־המלח (ערד–עין־גדי–מצדה). הכינוס הוקדש בעיקר לסיורים באיזור ולהרצאות במקום החפירות. בגלל התנאים המיוחדים חולקו המשתתפים לשתי חטיבות נפרדות: חטיבת חברי המשקים והחוגים לידיעת הארץ, מזה, וחטיבת חברי החברה מן הערים ומן היישובים האחרים, מזה. אף־על־פי־כן לא יכולנו, לצערנו, להיענות לכל אלה שפנו אלינו, משום שלא היתה כל אפשרות לאכסן יותר מאלף משתתפים.

חטיבה א' כבר התחילה בכינוס ב־20 במרץ וסיימה אותו ב־22 בו, ואילו חטיבה ב' התחילה ב־22 במרץ וסיימה ב־23 בערב. מרכזי־היציאה היו הערים תל־אביב, חיפה וירושלים. התכנית כללה סיורים ושני מושבים. במושב הראשון, שנערך באולם־ההצגות של משק עין־גדי, הרצו פרופ' ב. מזר ופרופ' י' ידן. את ברכת המשק הביא מזכיר הקיבוץ. המושב השני נערך באכסניית מצדה, באולם של משכן התרבות, שהוכן באופן ארעי למושב זה על־ידי המועצה האזורית "תמר". במושב זה הביא השר י. אלמוגי את ברכת הממשלה, וראש המטה הכללי, רב־אלוף יצחק רבין — את ברכת צה"ל. מר יוסף אבירם, שישב בראש המושב, הקדיש את דבריו, בין השאר, לראש המועצה האזורית "תמר" מר יהודה אלמוג, שמלאו 30 שנה לבואו לאיזור ים־המלח, שבפיתוחו מילא תפקיד מכריע. מר יהודה אלמוג השיב למברכים, ועמד בקצרה על פעולתו בחבל־ארץ זה. פרופ' י. ידן הרצה בפעם הראשונה על חפירות מצדה בליווי שקופיות, כהקדמה לסיור בחפירות, שנערך השכם בבוקר של יום המחרת. כל המשתתפים עלו ב"שביל הנחש". הכינוס ננעל במרומי מצדה על־ידי י. אבירם, שמריהו גוטמן וי. ידן. דברי־ברכה השמיע פרופ' נלסון גליק, ואילו מטעם משתתפי שתי החטיבות הודו מר מתתיהו לונץ ומר בנימין לוי. הסיורים בערד, בעין־גדי ובמצדה נערכו בהדרכתם של חברי המשלחות. בארגון הכינוס נעזרה החברה במרכז ההסברה שבמשרד ראש־הממשלה.

ד. ערב־עיון לזכרו של פרופ' ל. א. מאיר

במלאת חמש שנים לפטירתו של פרופ' ל. א. מאיר ז"ל, נערכה בקריית־האוניברסיטה עצרת־עיון לזכרו של המנוח בי"ד באייר תשכ"ד (26.4.64), מטעם החברה לחקירת

בחברה לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה

ארץ-ישראל ועתיקותיה, האוניברסיטה העברית והחברה המזרחית הישראלית. יושב ראש נשיא האוניברסיטה, מר אליהו אילת. פרופ' ח. ז. הירשברג הרצה על ל. א. מאיר היהודי; גב' מרים רוזן — על תמורות במוטיב סאטאני בהשפעת האיסלאם; ופרופ' מ. אבי-יונה — על הנומיסמאטיקה היהודית בראי הדורות.

ה. הרצאות

במשך שנת תשכ"ד ערכה החברה, בשיתוף עם מוסדות אחרים, הרצאות ברחבי הארץ על החפירות השונות. מרכז-ההסברה ארגן סידרה של הרצאות על מצדה, שבהן הרצו פרופ' י. ירין וחבריי-המשלחת האחרים. בהרצאות אלו ביקרו כ-50.000 איש. כל ההכנסות הוקדשו לחפירות מצדה.

ו. פרסומים

ידיעות. — הולכת ומסתיימת הדפסתה של חוברת כפולה של "ידיעות" (כט, א—ב), ובה דיין-חשבון ראשון על חפירות מצדה.

קובץ ידיעות. — לקראת פסח תשכ"ה ייצא לאור קובץ, ובו מבחר מאמרים מתוך כרכים א'—ט"ו של ידיעות, שאולו מן השוק מזמן. מאמרי הקובץ ערוכים לפי מדורים, בשני כרכים.

IEJ. — הרבעון טרם התגבר על הקשיים הגורמים לאיחורים בהופעתו. עתה עומדים אנו בסוף כרך 14. החל בכרך 15 יחולו שינויים בהרכב המערכת. פרופ' ד. עמירן הסכים לקבל על עצמו את התפקיד של עורך ראשי במשך פרק-זמן מסוים.

עתיקות. — יצא לאור כרך ד', בהוצאת אגף-העתיקות, החברה לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה והאוניברסיטה העברית. הכרך מוקדש לקבר יאסון בירושלים וכולל את סקירותיהם של ל. י. רחמני, נ. אביגד ופ. בנואה. אפשר להזמין באגף-העתיקות בירושלים או באמצעות החברה.

ארץ-ישראל. — יצא לאור הכרך השביעי של ארץ-ישראל, המוקדש לל. א. מאיר ז"ל. כעת מכינה המערכת את הכרך השמיני, המוקדש לל. סוקניק ז"ל. רוב החומר כבר נמצא בידינו, ויש להניח, כי בקרוב נתחיל בהדפסתו.

מחקרי מדבר יהודה. — הולכות ונשלמות ההכנות לכרך השני, "התעודות מימי בר-כוכבא ממערת-האיגרות" מאת י. ידין ות. י. פולוצקי. נמסר לעריכת הכרך השלישי בסידרה, "המטמון הכאלקוליטי ממערת-המטמון" מאת פ. בר-אדון, ובקרוב יוחל בהדפסתו. החלק הראשון בסידרה יצא לאור גם באנגלית בשם: *The Finds from the Bar Kokhba Period in the Cave of Letters*. אפשר להשיגו במשרד החברה.

קובץ הגליל המערבי. — קובץ זה, המכיל את הרצאות הכינוס הי"ט, ייצא אף הוא לאור לקראת פסח תשכ"ה.

בית-שערי, כרכים ב'—ג'. — שני הכרכים נמצאים בדפוס, אך בגלל הקשיים הטכניים המרובים (הרבה יוונית) מתעכבת הופעתם.

בחברה לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה

ה פ ל ש ת י ם , מאת ד"ר טרודה דותן. — נמסר לדפוס. הספר יוצא בשיתוף עם מוסד ביאליק.

ה א נ צ י ק ל ו פ ד י ה ל ח פ י ר ו ת א ר צ י ש ר א ל. — כרך זה, היוצא בשיתוף עם הוצאת "מסדה", הולך ונדפס. כמעט כל החומר כבר בידינו, ויש להניח, כי תוך שנה תסתיים הדפסתו.

ס פ ר פ ו ל ו צ ק י. — יצא לאור הספר *Studies in Egyptology and Linguistics* in Honour of H. J. Polotsky, ובו מחקרים בבלשנות ובאגיפטולוגיה וכן ביבליוגרפיה של כתבי פולוצקי. המשתתפים: י. לייבוזיץ, ש. ייבין, א. גרבל, מ. גושן-גוטשטיין, ש. מורג, ח. בלאנק, ח. ב. רוזן (מן הארץ), מרים ליכטהיים, י. צ'רני, א. וולטן וי. ואנדייה (מחוץ-לארץ). הספר נערך בידי פרופ' ח. ב. רוזן. אפשר להזמין במשרד החברה בירושלים.

ז . ש ו נ ו ת

הוועד המנהל של החברה מודיע בזה לחברים, כי החל בשנת תשכ"ה דמי-החבר ליחידים הם 12 ל"י לשנה ומעלה, ואילו למוסדות, לארגונים וכו' — 25 ל"י ומעלה. החל בשנת 1965 מחיר *IEJ* (כרך 15) הוא 12 ל"י. לחברי החברה — 10 ל"י. כדי למנוע עיכובים במשלוח הפרסומים אנו מבקשים לשלם את דמי-החבר ואת דמי-החתימה בזמן, בלי לחכות לתזכורות. כל פרסומי החברה נמכרים לחברים בהנחה ניכרת. את ההזמנות יש להפנות למשרד החברה בירושלים, ת"ד 7041, ירושלים.

— — — —

במשך השנה האחרונה הלכו לעולמם מחברי החברה הוותיקים והפעילים

ד"ר ב. קירשנר — ירושלים, חבר מועצת החברה במשך שנים רבות

ד"ר ל. קדמן — תל-אביב, נשיא החברה הנומיסמאטית הישראלית

אדר' מ. הקר — יפעת, מראשוני החברים בשנות העשרים

מר ש. לוין אפשטיין — בת-ים, משתתף קבוע בכל כינוסי החברה

מר א. שטיל — נהריה, מנאמני העתיקות בצפון הארץ

מר צ. מימון — ירושלים, חבר מסור ונאמן ומשתתף קבוע בכינוסים ובחפירות

הוועד המנהל משתתף בצער המשפחות. יהא זכרם ברוך !

משק יפעת, משפחת המנוח מ. הקר וידידיו מתכננים הוצאת קובץ לזכרו. החברה לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה קיבלה על עצמה לסייע בהוצאתו לאור של קובץ זה לאחר שירוכו כל החומר.